

ÖRGÜN DİN EĞİTİMİNDE KOPYA SORUNU

HASAN DAM*

The Cheating Problem at the Formal Religious Education Institutions

Abstract: Academic dishonesty and cheating has become a widespread problem among high school and university students.

In the present study, we examined students' evaluations of cheating behavior, levels of cheating, attitudes towards cheating and in relation to sex, level of education, school grade and perception of success at the formal religious education institutions.

The research was conducted on 256 students attended at Samsun İmam-Hatip High School, 19 May University the Faculty of Theology and the faculty of Education Department of Religious Culture and Ethics in the academic year of 2011-2012.

Keywords: Cheating, examinations, formal religious education, academic dishonesty

* Yrd.Doç.Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi ABD
[hasan.dam@omu.edu.tr]

Öz: Kopya çekme, lise ve üniversite öğrencileri arasında yaygın bir problem haline gelmiştir.

Bu araştırma, örgün din eğitimi kurumlarında okuyan öğrencilerin kopya çekme düzeyleri, kopya çekmeye ilişkin tutumları, kopya çekme nedenleri, cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi ve başarı algısı değişkenlerine göre incelenmiştir.

Araştırma, 2011–2012 öğretim yılında Samsun İmam-Hatip Lisesi ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümü birinci ve son sınıflarında okuyan 256 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kopya çekme, sınavlar, örgün din eğitimi, akademik sahtekârlık

Giriş

Eğitim, bireyin davranışlarında olumlu değişimler meydana getirmeyi amaçlayan planlı, programlı ve sistemli bir süreçtir. Bu süreç; amaçlar, öğretim ortamı ve değerlendirme olmak üzere üç temel öğeden oluşmaktadır. Okulun temel sorumluluğu, bireylerde bu davranış değişikliklerini istenilen düzeyde gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Eğitim sürecinin ve okulun amacını oluşturan davranış değişikliklerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ya da ne düzeyde gerçekleştiğinin belirlenmesi, eğitim sürecinin son aşaması olan değerlendirme aşamasında gerçekleşmektedir.

Değerlendirme, eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitimde değişme ve gelişmeleri sağlar. Çünkü değerlendirme yapmadan eğitim programının durumu anlaşılamaz. Bunun neticesinde eğitim programında herhangi bir değişim ya da düzeltme gereği duyulmaz ve aynı program aynı biçimde uygulanmaya devam eder. Bu da eğitimin tamamen rastlantılara bırakılmasına ve belki de harcanan emeğin ve yapılan masrafların boşa gitmesine ve bir kısır döngünün oluşmasına yol açacaktır.¹

Sağlıklı ve doğru bir değerlendirme yapabilmek için öncelikle hatalardan arınmış doğru bir ölçme yapmak gerekmektedir. Ölçemediğiniz bir şeyi değerlendiremezsiniz. Sonuçları ölçemezseniz gerçek başarı ile

¹ Burhan Gümüş, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Kalite Matbaası, 1977, s. 42.

başarısızlığı birbirinden ayıramazsınız. İşte, eğitim ve öğretim etkinliklerinin doğru bir biçimde ölçülmesini ve dolayısıyla da gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesini engelleyen önemli faktörlerden birisi de kopya çekmedir.

Kopya çekme, ilköğretimden yüksek öğretime hatta lisansüstü eğitim ve doçentlik sınavlarına varıncaya kadar eğitimin her kademesinde yaygın olarak görülen ve büyüyen bir eğitim sorunudur.² Her ne kadar bazı araştırmacılar, günümüzde üniversite öğrencilerinin kopya çekme düzeyinin yüksekliğini, genel ahlak düzeyinin düşüş dönemine bağlasa da, kopya çekme yeni bir problem değildir. Aslında, eski çağlardan beri çeşitli toplumların eğitim sistemlerinde önemli bir sorun olagelmıştır. Brickman (1961)'e göre, eski Çin'de kopya çekme teşebbüsleri o kadar yaygındı ki, devlet hizmeti için yapılan sınavlarda, kopya notlarına karşı adaylar aranır ve işbirliğini önlemek için sınav süresince (genellikle üç gün) bireysel sınav odalarında tutulurdu. Bunun da ötesinde, sınavda kopya çekenlere devlet ölüm cezası bile vermiştir. Tüm bu önlemlere rağmen, sınava giren adaylar, elbiselerine kopya notlarını gizleyebilecekleri gizli cepler diktirerek yine de kopya çekmeye çalışmışlardır.³

Kopya çekme eğilimi, sadece Türkiye'de değil, diğer birçok ülkede de önemli bir problem olarak devam etmektedir. Batıda yapılan araştırmalarda, lise ve üniversite öğrencileri arasında akademik sahtekârlık o kadar yaygın hale gelmiştir ki, bazı gözlemciler bunu "salgın" (epidemic) olarak tasvir etmişlerdir. Carnegie Konsey Raporu, akademik hayatta "ahlaki bozulma" (ethical deterioration) uyarısı yapmış ve yakın zamanlarda da Amerikan Eğitim Departmanı, üniversite öğrencileri arasındaki kopya çekme olayını "kronik bir sorun" olarak nitelendiren bir rapor

² Iris Henkel-Jason J. Haen, "Influences on Students' Decision to Report Cheating: A Laboratory Experiment", *J Acad Ethics*, 10, 2012, p.124; Mustafa Durmuşçelebi, "Lise Öğrencilerinin ve Öğretmen Adaylarının Kopya Çekme Davranışlarına İlişkin Görüşleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, C.17, Sy.1, s.80.

³ Bernard E. Whitley, "Factors Associated With Cheating Among College Students: A Review", *Research in Higher Education*, Vol. 39, No.3, 1998.. p.235-236.

yayınlanmıştır.⁴ McCabe ve Trevino (1997), akademik kariyerleri sırasında öğrencilerin yaklaşık %95'inin bir şekilde kopya çektiğini rapor etmiştir.⁵

Kopya çekme sorunu, okullarda yaygın bir şekilde görülmesine rağmen, sorunun bütün yönleriyle tespiti ve çözümü noktasında, özellikle kurumsal bazda bilimsel araştırmalara yeterince konu olmadığı görülmektedir. Kopya, öğrenci kantinlerindeki konuşmaların, öğretmen odalarındaki sohbetlerin ve disiplin yönetmeliklerinin dışına çıkmamış görünmektedir. Oysa kopya çekme eylemi, basit bir disiplin ihlali olmanın ötesinde, önemli bir ahlak ve rehberlik sorunudur.⁶ Ancak eğitim sistemimizde böyle algılanmadığı, öğrencilerin kopya çekme davranışı karşısında "biraz müsaade etseniz ne olur?", " sadece baktım", "her öğrenci çeker", "hocam siz öğrenci olmadınız mı, siz öğrenciyken çekmediniz mi?" ifadeleri, onların bu eylemi masum bir davranış olarak gördüklerini göstermektedir.

74

OMÜİFD

Kopya, Türkçe Sözlükte İngilizce "copy", İtalyanca "copia" kelimelerinin karşılığı olarak, "bir sanat eserinin ya da yazılı metnin taklidi, suret çıkarma, bir sınavda soruları cevaplamak için başka birinden veya yerden gizlice yararlanma" anlamında kullanılan bir sözcüktür. Ancak İngilizce'deki "copy" sözcüğünün, Türkçedeki "sınavda birinden veya bir yerden gizlice yararlanma" anlamı bulunmadığı gibi⁷, ahlaki olarak olumsuz bir içeriği de yoktur. İngilizcede sınavlarda kopya çekme eylemi, "hile, aldatma, dolandırıcılık, dalavere" gibi ahlaki olarak olumsuz anlamlar taşıyan "cheating" kelimesi ile ifade edilmektedir.

⁴ Lene Atnett Jensen ve diğerleri, "It's Wrong, But Everybody Does It: Academic Dishonesty among High School and College Students", *Contemporary Educational Psychology*, 27, (2002), s. 210.

⁵ D.L. McCabe-L.K. Trevino, "Individual and Contextual Influences on Academic Dishonesty: A Multicampus Investigation", *Research in Higher Education*, 38, 1997 (aktaran: Tamera Burton Murdock-Angela D.Miller-Amy Goetzinger, "Effects of Classroom Context on University Students' Judgements About Cheating: Mediating and Moderating Process", *Social Psychology of Education*, 10, 2007, p.141.

⁶ Ziya Selçuk, "Bir Eğitim ve Rehberlik Sorunu: Okullarda Kopya Çekme", *Eğitim Yönetimi*, Yıl:1, Sayı:3, 1995, s.398.

⁷ Bkz. *Longman Active Study Dictionary of English*, "copy", Ed. Susan Maingay, Glasgow: Longman Group UK Limited, 1991, s. 163.

Yüzeysel olarak bakıldığında bu farklılık çok önemli görülmeyebilir. Ancak dolaylı olarak düşünüldüğünde kopya çekmek, insan yetiştirme düzenimize kadar götürülebilecek derecede genel ve önemli bir sorundur. Ve bu anlamda bir zihniyet ve etik sorundur. Çünkü sınavlarda kimse görmezse kopya çekilebilir düşüncesiyle, kimse görmediği takdirde vergi kaçırılabilir ya da devletin malı izinsiz alınabilir düşüncesi arasında bir bağ kurulabilir.⁸

Kopya davranışının artmasının ve yaygınlaşmasının olumsuz bir takım sonuçları vardır:

1. Türk eğitim sisteminin temel hedefi ve misyonu, milli, ahlaki, insani, manevi değerleri benimseyen, kişilik ve karakter sahibi, ülkesine ve halkına karşı sorumluluk duygusuna sahip iyi vatandaş, iyi insan yetiştirmektir. Bunların her birinin ahlaki boyutu vardır. Bu hedefleri gerçekleştirilmesinde en önemli görev örgün din eğitimi kurumlarına düşmektedir. Kopya çekmenin yaygınlaşması, bu kazanımları ve hedefleri ihtiva eden içeriğin öğrenilmesini engellemekte ve kurumun bu görevleri yerine getirme çabalarını baltalamaktadır. Bu nedenle okul eğitimi sırasında öğrencilerin kopya çekmemeleri için işe koşulacak etkin tedbir ve teşvikler, bu kurumlarında misyonlarını yerine getirmelerine yardımcı olacaktır.

2. Kopya çekme eylemleri, öğrenci öğrenmelerinin ölçülmesinin geçerliliğini azaltır. Bu da hem mevcut öğrencilerin tekrar öğretim, hem de gelecek öğrencilerin yeni öğretim tasarımı amacıyla öğretim programındaki eksiklikleri doğru bir şekilde teşhis etmeyi engeller.

3. Bulunduğu eğitim kademesinde kopya çekerek yeterli olmadığı, hak etmediği bir başarıya çalışmadan, gerekli gayreti göstermeden, kısa yoldan ulaşan ve bunu alışkanlık haline getiren öğrencinin, sonraki eğitim kademelerinde ve mesleki hayatında da etik olmayan davranışlarda bulunması kuvvetle muhtemeldir.

⁸ Selçuk, a.g.m., s. 398.

4. Tüm eğitim kurumları için, kopya çekme düzeyinin yüksekliğinden kaynaklanan bazı maliyetleri vardır. Öğrencilerin ve öğretmen/öğretim üyelerinin moral motivasyonu, kurumun saygınlığı, halkın o eğitim kurumuna olan güveni, yaygın kopya davranışları nedeniyle - özellikle de öğretim üyeleri ve yöneticiler tarafından önemsenmediğinde - bütünüyle hasar görecektir.⁹

Okullarda kopya çekme sorunun giderek yaygınlık kazanması ve kopya çekme gibi hukuki ve ahlaki olmayan bir davranışın, yanlış olduğu bilindiği halde geleceğin teminatı gençler tarafından yapılmasının ve alışkanlık haline getirilmesinin ilerde ortaya çıkaracağı bireysel, toplumsal ve kurumsal zararlar, böyle bir araştırmanın yapılmasına ilham kaynağı olmuştur.

Okulda öğrencilerin kopya çekme düzeyleri, kopyaya ilişkin tutumları ve kopya çekme nedenleri tespit edilebilirse, bu veriler, onların kopya çekmemelerine ilişkin etkili tedbirlerin ve teşviklerin alınabilmesine rehberlik edecek, böylece gerek eğitim sürecinde gerekse mesleki hayatta etik olmayan davranışları gösterme sıklığının azalmasına imkân verecektir.

İlgili Araştırmalar

Kopya çekmenin kendisinin uzun bir tarihi geçmişi olmasına rağmen kopya çekme üzerine yapılan bilimsel araştırmalar daha yenidir. Bununla birlikte kopya çekmeye ilişkin Batıda yapılan araştırmaların tarihi ülkemizde yapılanlara göre daha eskidir. İlk çalışmalardan birisi, Brownell (1928) tarafından yapılmıştır. O, kopya çekenlerin, kopya çekmeyen arkadaşlarına göre daha dışa dönük, daha nevroitik ve daha az zeki olduklarını bulmuştur.

Whitley (1998), 1970–1996 yılları arasında yayınlanan, üniversite öğrencileri arasında kopya çekme ile ilgili 107 araştırmanın sonuçlarını ince-

⁹ Krş. Honor J. Passow ve diğerleri, "Factors Influencing Engineering Students' Decisions to Cheat By Type of Assessment", *Research in Higher Education*, Vol. 47, No.6, 2006, p. 645.

lemiştir. Buna göre; orta düzeyde başarı beklentisi, geçmişte kopya çekmiş olmak, olumsuz şartlar altında çalışma, kopyaya ilişkin olumlu tutuma sahip olma, kopyayı destekleyen sosyal normları hissetme ve başarıdan büyük bir ödül beklentisi, Kopya çekme davranışı ile en güçlü düzeyde ilişkili bulunan faktörler olarak bulunmuştur.

Megehee ve Spake (2007) de, 1997-2007 yılları arasında kopya çekme ile ilgili yapılmış olan nitel ve empirik araştırmaların bulgularını tablo halinde derlemiştir. Çalışmalar, değişken, araştırmayı yapan kişi, yıl, kullanılan metot, örneklem sayısı ve en önemli bulgular şeklinde tasnif edilmiştir. Öğrencinin kopya çekme davranışını etkileyen faktörler olarak da, öğrenci özellikleri, tutumlar/inançlar, davranışlar ve dış etkiler biçiminde gruplanmıştır.¹⁰

Ülkemizde ise kopya çekme sorununa ilişkin sınırlı da olsa çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Burada bu araştırmanın evreni ile ilişkili olan iki çalışma hakkında bilgi verilecek diğer çalışmalara ise bulgular kısmında yeri geldikçe atıflar yapılacaktır. Bunlardan ilki, Türk eğitim sisteminde kopya sorununa ilişkin ilk ciddi araştırmalardan birisi de olan Selçuk (1995)'ün çalışmasıdır. Selçuk, genel lise ve imam hatip lisesi öğrencilerinin cinsiyet ve okul türlerine göre kopya çekme davranışlarının değişip değişmediğini incelemiştir. Elde edilen veriler, kopya çekmenin her iki okul türünde de önemli bir sorun olduğunu, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, genel lise öğrencilerinin de imam hatip lisesi öğrencilerinden daha fazla kopya çektiklerini ortaya koymuştur.¹¹

Araştırma evrenimizle doğrudan ilişkili tek çalışma ise Kaymakcan (2002) tarafından yapılmıştır. Kaymakcan, yerleşik ve yeni olarak tasnif ettiği 7 ilahiyat fakültesinin son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, kopya çekmenin ilahiyat fakültelerinde de önemli bir sorun olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, yeni açılan ilahiyat fakülte-

¹⁰ Carol M. Megehee-Deborah F. Spake, " The Impact of Perceived Peer Behavior, Probable Detection and Punishment Severity on Student Cheating Behavior", *Marketing Education Review*, Vol.18, Num.2, 2008, p.7-8.

¹¹ Selçuk, a.g.m., ss.397-416.

lerinde okuyan öğrencilerin yerleşik ilahiyatlarda okuyan öğrencilerden daha fazla kopya çektikleri sonucuna varmıştır.¹²

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, örgün din eğitimi kurumları olan İmam-Hatip Lisesi, İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi bölümü öğrencilerinin, kopya çekmeye ilişkin tutum ve görüşlerini tespit etmek, onları kopya çekmeye yönelten nedenleri ortaya koyarak, öğrencilerin kopya çekmelerinin önlenmesi için olası çözüm önerileri getirmektir.

Hipotezler

1. Erkek öğrencilerin kopya çekme düzeyleri kız öğrencilerden daha yüksektir.

2. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin kopya çekme düzeyi, İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi öğrencilerinden daha yüksektir.

3. Son sınıf öğrencilerinin kopya çekme düzeyi birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksektir.

4. Öğrencilerin başarı düzeyi düştükçe kopya çekme sıklığı artmaktadır.

5. Erkek öğrencilerin kopyaya ilişkin tutum puanları kız öğrencilerden daha düşüktür.

6. İHL öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tutum puanları İLH ve DKAB öğrencilerinin tutum puanlarından daha düşüktür.

7. Birinci sınıf öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tutum düzeyi son sınıf öğrencilerinden daha düşüktür.

¹² Recep Kaymakcan, "İlahiyat Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Karşı Yaklaşımları", *Sakarya Üniversitesi İFD*, Sayı:5, Yıl: 2002, ss.125-136.

8. Kendilerini derslerde başarılı bulan öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumları, kendini başarısız bulan öğrencilere göre daha olumludur.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Samsun Merkez İmam Hatip Lisesi, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Bu okulların birinci ve son sınıflarından, tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 256 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırma, 2011–2012 öğretim yılında Samsun Merkez İHL, OMÜ İlahiyat fakültesi ve Eğitim fakültesi DKAB bölümü birinci ve son sınıflarında okuyan öğrencilerin, anketlere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Bilgi Toplama Araçları

1. Kişisel Bilgi Anketi

Araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenlerine ilişkin olarak hazırlanan ankette 11 kapalı uçlu, bir açık uçlu olmak üzere 12 soru bulunmaktadır. Soruların 4 tanesi ankete katılan öğrencilerin kişisel bilgilerine, diğer 8 soru ise araştırma konusu olan kopya çekme davranışına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu 8 soru aynı zamanda hem bağımlı değişken hem de birbirlerine etkisi olup olmadığına ilişkin karşılaştırma analizlerinde bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

2. Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan “öğrencilerin kopya çekme davranışı ile ilgili tutumları”, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kopya Çekmeye

İlişkin Tutum Ölçeği" ile ölçülmüştür. Ölçeğin hazırlanmasında, daha önce hazırlanmış olan benzer ölçeklerden yararlanılmıştır.¹³

Geliştirilen ölçekte 13 olumlu ve 15 olumsuz olmak üzere 28 madde bulunmaktadır. Ölçek derecelemesi şu şekilde yapılmıştır:

Kesinlikle katılıyorum:5 puan, Katılıyorum:4 puan, Kararsızım/fikrim yok: 3 puan, Katılmıyorum: 2 puan, Kesinlikle katılmıyorum: 1 puan

Olumsuz maddelerin puanlaması ise ters yönde yapılmıştır. Öğrencinin her maddeden aldığı puanların toplamı, onun kopya çekmeye ilişkin toplam tutum puanını oluşturmuştur.

Ölçeğin, Kasiyer-Mayer-Olkin (KMO) değeri 0,96, Barlett testinin p değeri 0,000, Cronbach Alpha güvenirlik değeri 0,96 bulunmuştur. Bu değerler, veri setinin faktör analizi yapmaya uygun olduğu, yapı geçerliliğinin sağlandığı ve güvenilir bulunduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca ölçek, üç alt faktörden oluşmakta ve toplam varyansın % 61,239'unu açıklamaktadır. Veri setini oluşturan maddelerin faktör yükleri ise 0.50-0.76 arasında değişmektedir.

Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği"nden alınabilen en düşük puan (28x1=28), en yüksek puan ise (28x5=140)'tır.

Tutum puanlarının yorumlanmasında kullanılan ortalama aralıkları şu şekildedir:

28.0---50.41 Kesinlikle katılmıyorum

50.5---72.82 Katılmıyorum

72.9---95.23 Kararsızım/fikrim yok

95.3---117.64 Katılıyorum

117.7--140.05 Kesinlikle Katılıyorum

¹³ Krş. Çetin Semerci, "Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.13, Sayı:1, 2003,ss.232-233; Şeyma Alkan, İlköğretim İkinci Kademe ile Ortaöğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Kopya Çekmeye İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, *Fırat Üniversitesi S.B.E.*, 2008, ss. 110-112.

“Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği” maddelerinin faktör yükleri, madde-toplam puan korelasyon katsayıları, aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve derecesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Kopya çekmeye ilişkin tutum puanının yüksek olması, öğrencinin kopya çekme düşüncesine ve davranışına katılmadığını, kopya çekmenin yanlışlığını kabul ettiği, tutum puanının düşük olması ise aksine kopya çekme düşüncesine ve davranışına katıldığını, kopya çekmenin yanlış bir davranış olmadığını kabul ettiğini göstermektedir.

Tablo: 2. Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeğinin Maddeleri, Faktör Yükleri, Ortalama, Standart Sapma ve Derecesi

	MADDELER	Faktör yükü	X	S	Derece
1	Sınavlarda kopya çekilmesi beni rahatsız eder	0,50	3,22	1,32	3
2	Kopya çekmek sahtekârlıktır	0,70	3,37	1,32	3
3	Hakkım olmayan bir şeyi almak istemediğim için kopya çekmem	0,68	3,31	1,20	3
4	Kopya çeken kişi dürüst değildir	0,64	3,07	1,31	3
5	Sınavda öğrencilerin bir birlerine kopya vermeleri bir nevi yardımlaşmadır	0,57	2,89	1,42	3
6	Kendisine saygısı olan bir kişi kopya çekmez	0,59	3,14	1,32	3
7	Okul hayatında kopya çeken bir insan sosyal hayatta da dürüst olmayan bir davranış yapmakta sakınca görmez	0,49	2,70	1,34	3
8	Kopya çekilmesine göz yuman hoca/gözetmen yardım severdir	0,69	3,35	1,37	3
9	Kopya çekmek günahtır	0,70	3,56	1,21	4
10	Kopya çekmek beni rahatsız etmez	0,53	3,24	1,30	3
11	Sınavda herkes kopya çekerse ben de çekerim	0,60	2,85	1,35	3
12	Kopya çekmek suçtur	0,67	3,42	1,19	4
13	Ben öğretmen olsam öğrencilerin kopya çekmesine müsaade ederim	0,66	3,61	1,25	4
14	Haksızlığa uğrayan bir öğrenci kopya çekebilir	0,70	3,01	1,27	3
15	Kopya çekmek bir çeşit hırsızlıktır	0,74	3,27	1,33	3

16	Yakalanmadıktan sonra kopya çekmekte bir sakınca yoktur	0,64	3,30	1,28	3
17	Sınıfta kalma/dönem kaybetme tehlikesi varsa kopya çekmekte bir sakınca yoktur	0,61	2,82	1,34	3
18	Sınavda kopya çekilmesine göz yuman öğretmen kopya çekmeyenlerin hakkını yemiştir sayılır	0,68	3,70	1,28	4
19	Arkadaşlarının kopya çekmesi beni rahatsız etmez	0,53	2,95	1,35	3
20	Kopya çekmek haksız kazançtır	0,76	3,61	1,21	4
21	Sınıfta kalma/dönem kaybı tehlikesi de olsa kopya çekmem	0,72	2,70	1,28	3
22	Çalıştığım halde başarılı olamıyorsam kopya çekerim	0,60	2,63	1,25	3
23	Dersi geçecek kadar kopya çekmekte sakınca yoktur	0,60	2,98	1,32	3
24	Yakalanma korkusu olmasa kopya çekerim	0,58	3,22	1,28	3
25	Zor derslerde kopya çekilebilir	0,60	2,84	1,39	3
26	Sorumluluk duygusuna sahip bir öğrenci kopya çekmez	0,53	3,55	1,48	4
27	Zor derslerde kopya çekilebilir	0,65	2,86	1,38	3
28	Kopya çeken kişi ceza almıyorsa ben de çekerim	0,57	3,19	1,34	3

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bilgi toplama araçları olarak hazırlanan anket formu ve tutum ölçeği, 2011-2012 Öğretim yılı bahar dönemi sonunda Samsun'da bulunan Örgün Din Eğitimi kurumları olan İmam-Hatip Lisesi, İlahiyat fakültesi ve Eğitim Fakültesi DKAB bölümü öğrencilerine bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırma verileri SPSS istatistik paket programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler için frekans (N), yüzde (%), parametrik olmayan değişkenlerde, iki kategorik değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için Ki-kare, tutum puanları ile ilgili olarak, iki bağımsız gurubun ortalamalarının fark testi için t-testi ve ikiden fazla bağımsız gurubun ortalamalarının fark testi için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) istatistik teknikleri kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırmalarda Scheffe testinden yararlanılmıştır. Değişkenler arasındaki

farkın önem kontrolü için manidarlık düzeyi asgari $p=0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, ankete katılan öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler, kopya çekme davranışıyla ilgili düşünceleri ve kopya çekmeye ilişkin tutum düzeylerine ilişkin bulgular ele alınacaktır. Araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenlerine ilişkin tabloların bir kısmı müstakil olarak, bir kısmı da tekrar olmaması için karşılaştırma tabloları ile birlikte verilmiştir.

1. Öğrencilerle İlgili Kişisel Bilgiler

1.1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 3. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	151	59,0
Erkek	105	41,0
Toplam	256	100

Ankete katılan öğrencilerin %59'u (151) kız, %41'i (105) erkektir.

1.2. Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Tablo 4. Ankete Katılan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul Türü	N	%
İmam Hatip Lisesi	96	37,5
İlahiyat Fakültesi	67	26,2
Eğitim Fak DKAB Bölümü	93	36,3
Toplam	256	100,0

Tablo 4'e göre, ankete katılanların %37.5'ini İmam-Hatip Lisesi, %26.2'sini İlahiyat Fakültesi, %36.3'ünü de Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

1.3. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Tablo: 5. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	N	%
9. sınıf (İHL)	41	16,0
12. sınıf (İHL)	55	21,5
1. sınıf (İLH-DKAB)	81	31,6
4. sınıf (İLH-DKAB)	79	30,9
Toplam	256	100,0

Kopya çekme eyleminin genellikle son sınıf öğrencileri arasında daha yaygın olduğu yönündeki gözlemlerimiz ve genel kabulünden hareketle, okulların birinci sınıf ve son sınıflarına anket uygulaması yapılmıştır. Buna göre, ankete katılanların %16'sını İHL 9. sınıf, %21.5'ini İHL 12. sınıf (Lise son), %31.6'sını İlahiyat ve Eğitim DKAB bölümü 1. sınıf, %30.9'unu ise İlahiyat ve Eğitim DKAB bölümü 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, öğrencilerin %47.7'si, birinci sınıf, %52.3'ü de son sınıf öğrencisidir.

1.4. Öğrencilerin Derslerindeki Başarı Durumlarına Göre Dağılımı

Kopya çekme davranışı ile öğrenci başarısı arasında ilişki olup olmadığını tespit edebilmek için öğrencilere kendilerini derslerdeki başarı açısından nasıl algıladıkları sorulmuştur.

Tablo: 6. Ankete Katılan Öğrencilerin Derslerdeki Başarı Durumlarına Göre Dağılımı

Başarı durumu	N	%
Oldukça başarılı	31	12,1
Orta düzeyde başarılı	161	62,9
Kısmen başarılı	58	22,7
Başarısız	6	2,3
Toplam	256	100,0

Tablo 6'ya göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu (%62.3), kendilerini orta düzeyde başarılı olarak görmektedirler. Kendini oldukça başarılı görenlerin oranı %12.1, kısmen başarılı görenlerin oranı %22.7'dir. Öğrencilerin sadece %2.3 gibi küçük bir bölümü kendisini başarısız olarak nitelendirmiştir.

2. Kopya Çekme Davranışı İle İlgili Bulgular

2.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyi

Tablo:7. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyinin İstatistiksel Analizi

Cinsiyet	N/%	Kopya çekme sıklığı			Toplam
		Sık sık	Ara sıra	Hiç	
Kız	N	16	100	35	151
	%	10,6	66,2	23,2	100,0
Erkek	N	13	66	26	105
	%	12,4	62,9	24,8	100,0
Toplam	N	29	166	61	256
	%	11,3	64,8	23,8	100,0

$$\chi^2=0,348SD=2P=0,840P>0,05 \text{ Önemsiz}$$

Öğrencilerin kopya çekip çekmedikleri ve çekiyorlarsa ne sıklıkla kopya çektiklerine ilişkin bulgular tablo 5'te görülmektedir. Öğrencilerin %11,3'ü "sık sık" kopya çektiklerini, %64,8 gibi büyük bir çoğunluğu da "ara sıra" kopya çektiklerini söylemişlerdir. "Hiç" kopya çekmediğini söyleyenlerin oranı ise %23,8'dir. Buna göre, öğrencilerin %76,2 gibi çok büyük bir çoğunluğunun değişen sıklıklarla da olsa bir şekilde kopya çektikleri görülmektedir.

Yapılan Ki kare analizi sonucuna göre kopya çekme sıklığı bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında, 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre cinsiyet bakımından kız ve erkek öğrencilerin kopya çekme düzeylerinde bir farklılaşmanın olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla, "Erkek öğrencilerin kopya çekme düzeyleri kız öğrencilerden daha yüksektir" hipotezinin doğrulanmadığı anlaşılmaktadır.

Kaymakcan'ın (2002), İlahiyat fakülteleri üzerinde yaptığı araştırmada, hiç kopya çekmediğini söyleyenlerin oranı %36,5, sık sık kopya çektiğini söyleyenlerin oranı ise %3,9 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada, erkeklerin kopya çekme düzeyinin kızlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹⁴

Dirik'in (1996) Eğitim, Fen Edebiyat ve Mühendislik fakültesi örnekleminde yaptığı araştırmada, hiç kopya çekmem diyenlerin oranı %37,28, ara sıra çekerin diyenlerin oranı %52, 63 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada da kopya çekme oranının erkeklerde (%58,95) kızlardan (%48,12) daha yüksek, buna karşılık hiç kopya çekmeme oranlarının da kızlarda (%42,86) erkeklerden (%29,47) daha yüksek olduğu ancak istatistiksel olarak aradaki farklılığın önemli olmadığı görülmektedir.¹⁵

Semerci'nin (2004), Tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, hiç kopya çekmediğini söyleyenlerin oranı %16,4, değişen sıklıklarda kopya çektiğini söyleyenlerin oranı ise %83,6 olarak bulunmuştur.¹⁶

Bozdoğan ve Öztürk (2008)'ün Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okuyan son sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, öğrencilerin %72,2'sinin değişen sıklıklarda kopya çektikleri tespit edilmiştir.¹⁷

¹⁴ Kaymakcan, a.g.m., s. 127.

¹⁵ M.Zahit Dirik, "Türk Eğitim Sisteminde Sınavlarda Kopya Sorunu-2", *Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslararası Eğitim Sempozyumu*, 24-26 Eylül 1997, Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi, 1998, s. 405.

¹⁶ Semerci, "Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum ve Görüşleri", *F.Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2004, 18 (3), s.144.

¹⁷ Aykut E. Bozdoğan-Çağrı Öztürk, "Öğretmen Adayları Neden Kopya Çeker?", *İlköğretim Online*, 7(1), 2008, s. 145.

2.2. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyi

Tablo: 8. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyinin İstatistiksel Analizi

Okul türü	N/%	Kopya çekme sıklığı			Toplam
		Sık sık	Ara sıra	Hiç	
İmam Hatip Lisesi	N	23	63	10	96
	%	24,0	65,6	10,4	100,0
İlahiyat Fakültesi	N	1	32	34	67
	%	1,5	47,8	50,7	100,0
Eğitim Fak DKAB Bölümü	N	5	71	17	93
	%	5,4	76,3	18,3	100,0%
Toplam	N	29	166	61	256
	%	11,3	64,8	23,8	100,0%

$$\chi^2=55,892SD=4P=0,000P<0,05 \text{ Önemli}$$

Okul türüne göre kopya çekme sıklığına bakıldığında, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin %24'ü "sık sık" kopya çektiğini ifade ederken, bu oran İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde %1,5, Eğitim Fak. DKAB bölümü öğrencilerinde ise %5,4'tür. Hiç kopya çekmediğini söyleyenler arasında İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin oranı %50,7, Eğitim Fakültesi DKAB öğrencilerinin oranı %18,3, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin oranı ise %10,4 olarak bulunmuştur. Değişen sıklıkla da olsa kopya çekme durumuna bakıldığında, İHL öğrencilerinin % 89,6'sının, İlahiyat öğrencilerinin %49,3'ünün, Eğitim DKAB öğrencilerinin de %81,7'sinin kopya çektiği görülmektedir. Tüm okul türlerinde kopya çekme oranının yüksek olduğu görülmekle birlikte bu oran İHL' de daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan Ki kare analizi sonucuna göre, kopya çekme sıklığı bakımından okul türüne göre, 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, "İHL öğrencilerinin kopya çekme düzeyi İLH ve Eğitim DKAB öğrencilerinden daha yüksektir" şeklindeki hipotezinin doğrulandığı anlaşılmaktadır.

2.3. Sınıflara Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyi

Tablo: 9. Sınıflara Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyinin İstatistiksel Analizi

Sınıf	N/%	Kopya çekme sıklığı			Toplam
		Sık sık	Ara sıra	Hiç	
Birinci sınıf (İHL-İLH-DKAB)	N %	9 7,4	87 71,3	26 21,3	122 100,0
Son sınıf (İHL-İLH-DKAB)	N %	20 14,9	79 59,0	35 26,1	134 100,0
Toplam	N %	29 11,3	166 64,8	61 23,8	256 100,0

$$\chi^2=5,335SD=2P=0,069P>0,05 \text{ Önemsiz}$$

Sınıf düzeylerine göre öğrencilerin kopya çekme sıklıklarına bakıldığında, sık sık kopya çekme oranının son sınıflarda (%14,9), birinci sınıflara göre (%7,4) daha yüksek olduğuna karşılık ara sıra kopya çekme oranının birinci sınıflarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Ki kare analizi sonuçlarına göre, kopya çekme sıklığı bakımından sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, "Son sınıf öğrencilerinin kopya çekme düzeyi birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksektir,, şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır.

2.4. Derslerdeki Başarı Durumuna Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyi

Tablo: 10. Derslerdeki Başarı Durumuna Göre Öğrencilerin Kopya Çekme Düzeyinin İstatistiksel Analizi

Başarı düzeyi	N/%	Kopya çekme sıklığı			Toplam
		Sık sık	Ara sıra	Hiç	
Oldukça başarılı	N %	1 3,2	19 61,3	11 35,5	31 100
Orta düzeyde başarılı	N %	17 10,6	103 64,0	41 25,5	161 100
Kısmen başarılı/başarısız	N %	11 17,2	44 68,8	9 14,1	64 100
Toplam	N %	29 11,3	166 64,8	61 23,8	256 100

$$\chi^2=8,560SD=4P=0,073P>0,05 \text{ Önemsiz}$$

Tablo 10’da öğrencilerin başarı düzeyi ile kopya çekme düzeyi karşılaştırılmıştır. Ancak burada ifade edilen başarı düzeyleri, başarı testi veya yıl sonu başarı notlarından elde edilmiş gerçek bir başarı düzeyini değil, öğrencilerin kendilerini algıladıkları bir başarı düzeyini göstermektedir. Tabloya bakıldığında, başarı düzeyi düştükçe, hem “sık sık” hem de “ara sıra” kopya çekme oranının arttığı, buna karşılık “hiç” kopya çekmeme oranının düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, kopya çekme sıklığı bakımından başarı düzeyleri arasında görülen farklılaşma istatistiki olarak ($p>0,05$) anlamlı çıkmamıştır. Buna göre, “Öğrencilerin başarı düzeyi düştükçe kopya çekme sıklığı artmaktadır” şeklindeki hipotezimizin tam olarak doğrulanmadığı görülmektedir. Başarı durumuyla kopya çekme ilişkisini tam olarak ortaya koyabilmek için, öğrencilerin gerçek başarı durumlarıyla bir karşılaştırma yapılması şüphesiz uygun olacaktır.

2.5. Öğrencilerin İlk Kopya Çektikleri Öğretim Kademesi

89

OMÜİFD

Tablo: 11. Ankete Katılan Öğrencilerin İlk Kopya Çektikleri Öğretim Kademesine Göre Dağılımı

İlk kopya çekilen öğretim kademesi	N	%	Yığılmalı %
İlköğretim I. Kademe	34	13,3	13,3
İlköğretim II. Kademe	83	32,4	45,7
Lise	110	43,0	88,7
Üniversite	8	3,1	91,8
Hiç çekmedim	21	8,2	100,0
Toplam	256	100,0	

Öğrencilerin %13,3’ü, ilk defa ilköğretim I. Kademede kopya çekme eyleminde bulunduğunu söylerken, %32,4’ü ilk kopya deneyimi olarak ilköğretim II. Kademeyi, %43’ü ise Liseyi belirtmiştir. İlk defa üniversitede kopya çektiğini söyleyenlerin oranı ise sadece %3,1’dir. Yığılmalı yüzdeye baktığımızda Öğrencilerin %88,7’sinin, üniversiteye gelmeden kop-

ya çekme deneyimi yaşadığı görülmektedir. Bu da daha ilk yıllarda kazanılan olumsuz davranış özelliklerinin diğer öğretim kademelerinde de devam ettiğini göstermektedir. Tabloda dikkati çeken bir diğer husus da hiç kopya çekmediğini söyleyenlerin oranıdır. Tablo 7’de “hiç kopya çekmem” diyenlerin oranı %23,4 iken, burada bu oranın %8,2’ye düştüğünü görüyoruz. Bu da şunu gösteriyor ki, bulunduğu öğretim kademesinde kopya çekmeyen öğrenciler, belli ki, önceki öğretim kademelerinde az da olsa kopya çekme eyleminde bulunmuşlardır.

Kaymakcan’ın (2002) araştırmasında, öğrencilerin %4,5’i ilköğretim I. Kademe, %31’i ilköğretim II. Kademe, %38,9’ lisede, %12,3’ de üniversitede ilk defa kopya çekme teşebbüsünde bulduklarını ifade etmişlerdir.¹⁸

Yıldırım’ın (1998) araştırmasında, deneklerin %4,8’i ilköğretim I. Kademe, %27,5’i ilköğretim II. Kademe, %32,7’si lisede, %11,3’ü de üniversitede ilk kopya çekme davranışını gösterdiklerini belirtmişlerdir.¹⁹

Dirik’in (1996) araştırmasında, deneklerin %2,6’sı ilköğretim I. Kademe, %13,1’i ilköğretim II. Kademe, %61,4’ü Lisede, %11,4’ü de üniversitede ilk kopya deneyimini yaşadıklarını söylemişlerdir.²⁰

Yapılan araştırmalarda dikkat çeken husus şudur: Üniversiteye gelineye kadar, öğretim kademesi arttıkça kopya çekmeye başlama durumu da artmaktadır. Öğrencilerin çoğunlukla lisede ilk defa kopya çekme teşebbüsüne giriştikleri anlaşılmaktadır.

¹⁸ Kaymakcan, a.g.m., s. 130.

¹⁹ Kazım Yıldırım, “Eğitimde Kopya Çekme Problemi”, *S.Ü. Eğitim fakültesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1998. s.413.

²⁰ Dirik, “Türk Eğitim Sisteminde Sınavlarda Kopya Sorunu-1”, s. 240.

2.6. Kopya Çekiminde En Çok Kullanılan Yöntemler

Tablo: 12. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Kopya Çekiminde En Çok Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılım

Kopya çekme yöntemleri	N	%
Kitap-deftere bakma	44	17,2
Sıraya-duvara yazma	48	18,8
Ele-kola yazma	30	11,7
Kopya kağıdı hazırlama	123	48,0
Arkadaşa bakma/konuşma	172	67,2
Başka	14	5,5

Tablo 12'ye göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu (%67,2), sınavlarda "arkadaşına bakma/arkadaşıyla konuşma" yöntemiyle kopya çekildiğini belirtmişlerdir. Diğer kopya çekme yöntemleri olarak %48'i "kopya kağıdı hazırlama", %18,8'i "sıraya-duvara yazma", %17,2'si "kitaba/deftere bakma", %11,7'si "ele/kola yazma" gibi yöntemlerin kullanıldığını ifade etmişlerdir.

Bu yöntemler yıllardan beri en çok kullanılan klasik yöntemlerdir. Elbette teknolojinin gelişmesiyle birlikte kopya çekme yöntem ve teknikleri de çeşitlenmiştir. Anket uygulaması sırasında öğrencilere özellikle belirtilen seçeneklerin dışında kullanılan orijinal kopya çekme yöntemlerini yazmalarını istediğimizde, öğrenciler sınavlarda yakalanmamak için bu yöntemleri deşifre etmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, Öğrencilerin %5,5'i de bunların dışında başka yöntemlerin de kullanıldığını belirtmişlerdir. Başka seçeneğinde ifade edilen yöntemler şunlardır: SMS ile mesajlaşma, işaretlerle haberleşme, askeri kodlama, kravat içine yazma, uç kutusuna yazma, pardösünün içine yazma, mp3'e kayıt yapma, kağıt değiştirme.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kopya çekme yöntemleri de çeşitlenmiştir. Örneğin, o dersten başarılı olan bir öğrenci, sınavdan daha erken çıkarak, daha önce hazırlanan küçük bir verici mikrofon vasıtasıyla,

dışarıdan sınavdaki arkadaşına iletiyor ve öğrenci de kulaklık vasıtasıyla bilgileri kayda geçiriyor.²¹

Diğer araştırmalarda da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Kaymakcan'ın (2002) araştırmasında en fazla kullanılan kopya çekme yöntemleri olarak "kopya kâğıdı hazırlamak" (%33,6) ve "arkadaşıyla konuşmak/bakmak" (%30,2) seçenekleri ifade edilmiştir.²² Eraslan'ın (2011) araştırmasında ilk sıralarda "sıranın üzerine yazmak" ve "arkadaşının kâğıdına bakmak" gelmektedir.²³ Dirik'in (1996) araştırmasında en çok kullanılan kopya yöntemleri olarak sırasıyla, "kopya kâğıdı hazırlamak" (%32,4), "el, kol ve bacaklara yazmak" (%30,1) ve "sıraya ve duvara yazmak" (%29,8) olarak bulunmuştur.²⁴ Semerci'nin (2004) araştırmasında, "başkasının kâğıdına bakmak" (%38,4) ve "arkadaşıyla konuşmak" (%41,1) en çok kullanılan yöntemler olarak belirtilmiştir.²⁵

2.7. Kopya Çeken Öğrenciler Hakkındaki Düşünceler

OMÜİFD Tablo: 13. Ankete Katılan Öğrencilerin Kopya Çeken Öğrenciler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Kopya çeken öğrenci	N	%
Ahlaki olmayan bir davranış sergilemiştir	72	28,0
Çalışma alışkanlığı olmayan bir öğrencidir	46	18,0
Çaresizlikten yapmıştır, normal karşılanmalı	90	35,2
Fırsatları değerlendirmiştir	48	18,8
Toplam	256	100,0

Kopya çeken öğrenciler hakkında ne düşünüyorsunuz?" şeklindeki soruya ankete katılan öğrencilerin %28'i, "ahlaki olmayan bir davranış sergilemiştir", %18'i ise "çalışma alışkanlığı olmayan bir öğrencidir" ce-

²¹ Yıldırım, a.g.m., s.412.

²² Kaymakcan, a.g.m., s. 134

²³ Ali Eraslan, "Matematik Öğretmeni Adayları ve Kopya: Hiç Çekmedim Desem Yalan Olur", *Eğitim ve Bilim*, Cilt:36, Sayı:160, 2011, s. 56.

²⁴ Dirik, "Türk Eğitim Sisteminde Sınavlarda Kopya Sorunu-1", s. 246

²⁵ Semerci, a.g.m., s. 143.

vabını vererek kopya çekmenin olumsuzluğuna dikkat çekmiştir. Ancak öğrencilerin %35,2 gibi büyük çoğunluğu, kopya çekme eylemini çaresizlikten yapılmış bir eylem olduğunu ve normal karşılanması gerektiğini söylerken, %18,8'i de, kopya çeken öğrencinin fırsatları değerlendirdiğini belirtmiştir. Buna göre, öğrencilerin yarıdan fazlası (%54), kopya çekme davranışını onaylamaktadır.

2.8. Sınavlarda Kopya Çekilmesine Göz Yuman Öğretmen/Öğretim Elemanı Hakkındaki Düşünceler

Tablo: 14. Ankete Katılan Öğrencilerin Kopya Çekilmesine Göz Yuman Öğretmen/Öğretim Elemanı Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Kopya göz yumulması	N	%
Olumlu	56	21,9
Kısmen olumlu	91	35,5
Olumsuz	109	42,6
Toplam	256	100,0

Öğrencilerin %21,9'u, sınavlarda kopya çekilmesine göz yuman öğretmen/öğretim elemanlarının bu davranışını olumlu olarak nitelendirirken, %35,5'i kısmen olumlu olduğunu söylemiştir. Öğrencilerin %42,6'sı ise, öğretmen/öğretim elemanlarının, sınavlarda kopya çekilmesine göz yummalarını ya da önemsememelerini olumsuz bir tutum olarak değerlendirmişlerdir.

2.9. Öğrencilerin Kopya Çekme Nedenleri

Tablo: 15. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınavlarda Kopya Nedenlerine Göre Dağılımı

Kopya çekme nedenleri	N	N
Geçerli not alabilmek için	188	73,4
Sınıfta kalma korkusu nedeniyle	172	67,2
Yeterli çalışmadan sınava girme nedeniyle	165	64,5
Soruların zor olmasından	143	55,9
Çalıştığım halde geçer not alamama korkusundan	100	39,2

Yüksek not alabilmek için	65	25,4
Derslerin anlaşılır bir şekilde işlenmemesinden	58	22,7
Ailemin ve çevremın başarısızlık karşısındaki baskısından	54	21,1
Öğretmenlerin dikkatsizliği ya da önem vermemelerinden	49	19,1
Sınavların kopya çekmeye uygun olmasından	35	13,7
Alışkanlık haline geldiğinden	34	13,3
Başka derslere daha çok ağırlık vermem nedeniyle	33	12,9
Kısa yoldan başarıya ulaşma isteğimden	31	12,1
Kopya çekmenin verdiği zevk ve heyecandan	27	10,6
Habersiz (aniden) sınava girme zorunluluğu nedeniyle	21	8,2
Nasıl olsa yakalanmıyorum, yakalansam da bir şey olmaz düşüncesinden	21	8,2
Öğretmenlere olan güvensizlik nedeniyle	15	5,9
Zayıf olmayanın iyi öğrenci sayılmasından	13	5,2
Öğrenciler arasında bu yolla takdir gördüğümünden	6	2,4
Otoriteye, baskıya isyan etmenin bir yolu sayıldığından	6	2,4
Başka	8	3,1

94

OMÜİFD

Öğrencilere, sınavlarda kopya çekilmesinin gerekçeleri olabilecek 20 madde verilmiş ve bunlardan hangilerinin kendilerinin veya arkadaşlarının kopya çekmesinin nedenleri olduğunu işaretlemeleri istenmiştir. Bu maddelerin dışında ifade ettikleri kopya çekme nedenlerini ise “başka” seçeneğine yazmışlardır.

Tabloya bakıldığında, öğrencilere göre sınavda kopya çekilmesinin nedenleri olarak “Geçerli not alabilmek” (%73,4), “Sınıfta kalma korkusu” (%67,2), “Yeterli çalışmadan sınava girme” (%64,5), “Soruların zor olması” (%55,9), “Çalıştığı halde geçer not alamama korkusu” (%39,2), “Yüksek not alabilmek” (%25,4), “Derslerin anlaşılır bir şekilde işlenmemesi” (%22,7), “Aile ve çevrenin başarısızlık karşısındaki baskısı” (%21,1), “Öğretmenlerin dikkatsizliği ya da önem vermemeleri” (%19,1) ve “Sınavların kopya çekmeye uygun olması” (%13,1) gibi etkenler en önemli kopya

nedenleri olarak ifade edilmiştir. Başka araştırmalarda da benzer sebeplerin öne çıktığı görülmektedir.²⁶

Öğrencilerin kopya çekme nedenlerine bakıldığında, onların “öğrenme”den ziyade “ders geçme” ya da “sınıf geçme”yi öncelikledikleri, ders işleme yöntemlerinin ve sınav sisteminin daha çok “ezberci” olması, öğrencilerin eğitim süreci içerisindeki çabalarının bütüncül olarak değerlendirilmesi yerine, tüm sürecin birkaç ezbere dayalı soruyla ölçülmeye çalışılması, aile ve çevre baskısı gibi nedenler, öğrencilerde sınav kaygısını artırmakta, bu kaygıdan kurtulabilmek için de kopya çekmeye yönelmektedirler. Bu durumda, bilgilerin içselleştirilmesi, anlamlı öğrenmenin gerçekleştirilmesinden ziyade geçerli not alma birincil amaç haline gelmekte, bu amaca ulaşmak için de her yol mübah sayılmaktadır. Bir başka ifade ile öğrenciler, bilgiyi öğrenmek amacıyla değil, belli bir süre akılda tutarak geçerli not almak ve bir daha kullanmamak amacındadırlar. Bu nedenle de bilgiyi geçici süre yüzeysel biçimde kaydetmenin bilişsel yükünden kurtulmak için kopya malzemelerine yönelmektedir.²⁷

2.10. Sınavlarda Kopya Çekilmesinin Önlenmesi veya En Aza İndirilmesi için Öğrencilerin Önerileri

Ankete katılan öğrencilere, “Öğrencilerin kopya çekmelerinin önlenmesi ve kopya çekmek durumunda kalmamaları için siz neler önerirsiniz?” şeklinde açık uçlu bir soru sorulmuştur. Öğrencilerin bu konudaki değerlendirmeleri ve önerileri tasnif edilerek maddeler halinde aşağıda sunulmuştur. Öğrencilerin kopya çekilmesinin önlenmesine ilişkin önerilerinin, kopya çekme nedenleri ile örtüştüğü görülmektedir. Öğrencilerin, okullarda kopya çekme sorununa ilişkin değerlendirmeleri ve çözüm önerileri şu şekildedir:

²⁶ Krş.Aynur Oksal-Asude Bilgin, “Üniversitede Kopya Sorunu”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: XII, Sayı:1, 1999, s. 88; Dirik, “Türk Eğitim Sisteminde Sınavlarda kopya Sorunu-2”, s. 407; Yıldırım, a.g.m., s. 4; Eraslan, a.g.m., ss. 57-60; Mehmet Ali Seven-Ali Osman Engin, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Duydukları İhtiyaç ve Kopya Çekme Sebepleri”, *Atatürk Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, C.11, Sayı:1, 2008, ss. 129-134.

²⁷ Oksal-Bilgin, a.g.m., s. 89.

a) Sınıfta Kalma Endişesinin Ortadan Kaldırılmalı/Sınavlar ve Sorular Çok Zorlayıcı Olmamalı

Sınav kaygısının ve sınıfta kalma korkusunun öğrencileri önemli ölçüde kopya çekmeye ittiği anlaşılmaktadır. Özellikle imam hatip lisesi öğrencilerinin talebi sınıfta kalmanın kaldırılması yönündedir. Birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

“Sınıfta kalma olmasın, en önemli sebep de bu gerçekten, biz öğrenciler bu korkuyu kısa yoldan çözmek için kopya çekeriz.” (K.9, İHL)

“Bazı dersler baraj dersi olduğu için öğrencinin bir tane bile biri olsa sınıfta kalıyor. Bana göre haksızlık çünkü öğrenci sayısalardan anlıyordur, sözeli yapamıyordur. Sözelinden bir ders baraj olunca da sınıfta kalıyor. Baraj derslerden biri Dil ve Anlatım, hoca sırf sınıfta kalalım diye zor soruyor ki benim sözelim iyi değil. Bu durumda kim olsa kopya çeker. Bir de derslerden anlamıyoruz. Dersi dinleyerek anlayan bir öğrenci dersi dinlediği halde anlamazsa kopya çekmek hakkı...”

96

OMÜİFD (K.9, İHL)

Gerek lise gerekse üniversite düzeyindeki öğrencilerin büyük çoğunluğu sınavların zorluğundan yakınmışlar, amaca hizmet etmeyen, gereksiz, öğrencinin gücünü aşan zorlamaların olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda derslerde önemli yerlerin vurgulanması, örnek soruların çözdürülmesi, soruların anlaşılır ve nispeten kolay olması gerektiğini vurgulamışlardır.

b) Ezberci Eğitime Dayalı Ezberci ve Tek Yönlü Ölçme Değerlendirme Sistemi Olmamalı

Öğrencileri kopya çekmeye yönelten önemli etkenlerden birisi de ezberci eğitim sisteminin bir sonucu olan yine çoğunlukla ezbere dayalı ve tek yönlü bir değerlendirme sistemidir. Bazı öğrencilerin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Öğretmenler yorum ağırlıklı sorular sormalı. Bilgiyle beraber harmanlanmış yorumlara değer vermeliler. Kendi kitabındaki cümleleri aynen istemek öğrencileri kopyaya yöneltiyor.”

“Şimdi, ezberlenecek bir sürü formül var, 14 tane ders var (eksik saymış olabilirim) biz bu derslerin hepsine nasıl çalışalım. Vakit mi var? O kadar dersi kafa kaldırmıyor. En inek öğrenci bile kopya çekiyor. Kopya çekmeyen öğrenci mi olur. En azından çok güzel maceralar oluyor. İleriye güzel anılar bırakıyoruz. Kopya çekmek bütün öğrencelerin kanunda var. Siz hiç kopya çekmediniz mi? Not: Eminim ki çektiniz...” (K.9.İHL)

“Öğrencilerin farklı zekâlara sahip olduğu tüm çağdaş kuramcılar tarafından söyleniyor. Dolayısıyla öğrencilerin mutlak bilgisini iki farklı test çeşidi farklı ölçecektir. Örneğin ben klasik sınavlarda çok fazla problem yaşıyorum. Sayısal zekâyâ sahip olduğumu düşünüyorum. Bu yüzden yorum yapamıyorum. Arkadaşlarım beş yıl boyunca tüm sınavların klasik olmasını istediler. Çünkü çoğu hocamız cevaba değil satır sayısına, sayfa sayısına bakıyorlar. Arkadaşlar da bunu bildikleri için sınavlarda bir cümleyi farklı şekilde yazıyorlar ve yüksek not alıyorlar. Bense sadece aynen ezberlediğim (çünkü yorum yok) birkaç cümleyi yazabiliyorum, sonra da düşük not alıyorum. Bu da beni kopya çekmeye sevk ediyor. Hâlbuki sınav test olduğunda sadece öğrenmem gerekenleri öğrenip sınavı giriyorum... Diyeceğim şu ki, tüm test teknikleri kullanılarak öğrencilerin öğrenmeleri olabildiğince fazla ortaya çıkarılabilir” (K.DKAB 4)

“Not bir silah olarak kullanılmamalı, öğrencinin dönem içerisindeki tüm performansı değerlendirilmelidir.”

c) Dersler Sıkıcılıktan Kurtarılmalı, Daha İlgi Çekici, Zevkli ve Seviyeye Uygun Olmalıdır.

Öğrencilerin önemli bir kısmı, derslerin sıkıcı ve monoton olduğunu, bu nedenle ders dinleyemediklerini, dersi sevediklerini ve bunun sonucu olarak da iyi öğrenemediklerini ifade etmektedirler. Bu da onları sınavlarda kopya çekmeye yöneltmektedir. İşte bazı örnekler:

“Dersin etkileyici ve zevkli bir şekilde işlenerek öğrencinin ilgisinin artırılması gerekir. Bu sayede öğrenciler daha çok bilgiyi isteyerek öğrendiklerinden kopya çekme tam engellenemese bile azalır.” K.9

“Öğrenci dersi sınavda başarılı olmak için çalışmamalı, asıl amacı, dersi en iyi şekilde özümsemek ve öğrenmek olmalıdır. Ancak eğitim sistemimizin bizden

istediği sınavdan alınan notlardır ve öğrenciler de sistemin istediği gibi davranmaktadır. Asıl amaç, bilgiyi almak, kullanmak değil, sadece belli bir süre için çalışılıp sınava kadar hafızada tutulmaya çalışılması şekline gelmiştir... Ders notu ön planda olmamalı, öğrenciler bu konuda yaptırımla karşı karşıya kalmamalı, dersi not almak için değil severek almalıdır.” K.Haz

“Öncelikle öğretmenlerin etkili bir şekilde ders anlatmaları gerekir. Bazı hocalarımıza bakıyorum dersi o kadar monoton işliyor ki, dikkatimizi derse vermekte zorlanıyoruz. Ders sıkıcı ve verimsiz geçiyor. Bunun yanında sırf sınavı zorlaştırmak için soruların karmaşık hazırlanması, öğrencilerin soruları bile anlamakta zorlanması yüzünden kopya olayları artıyor.” K.DKAB4

d) Hocalar, Öğrencilere Karşı Daha Anlayışlı ve Hoşgörülü Olmalı, Öğrenciye Değer Vermeli ve Onları Notla Korkutmamalı

Bazı öğrenciler, ders hocalarının sınavlarda fazla ders yükünden sorumlu tuttuklarını, gereğinden fazla zorladıklarını, adeta dersten bırakmak için çaba harcadıklarını ve kendilerine değer vermediklerini düşünmektedirler. Bu zorlamalara karşı da kendilerinin kopya çekme davranışına yönelmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler. İşte bazı örnekler:

“Öğrenciye iyi davranılmalı. Bazı öğretmenler öğrenciyi anlamıyor, onların içindeki ümidi kırıyorlar. Sorun bazı öğretmenlerdedir. Çünkü bu okulda Anadolu –düz lise ayırımı var. Bize değer verilmiyor” E.12İHL

“Sınava giren öğrencilere sınav korkusu yaşatılmamalıdır. Yani bu sınavı kazanamazsanız şu şekilde kötü durumlarla karşılaşsınız denilmemelidir. Bunun yerine derste öğrenciye dersin ehemmiyeti aşılmalı ve derse ısındırılmalıdır. Öğrenciyi sık sık kontrol ederek onun çalışma alışkanlığını kazanması sağlanmalıdır.” E.1.İLH

“Öğrencilere baskı uygulanmasın. Çok zor sorular sorulmasın lütfen. Öğrencinin başaramama korkusu da kopyaya iten bir sebep. Çalıştığı halde başaramamak çok kötü bir durum. Bir de üstüne zorluk eklenince kopya durumu ortaya çıkıyor. Dersi her hoca anlaşılır işlese ve öğrenciye sevdirse herkes çalışır.” K.1.İLH

“Öğrenciler notla korkutulmamalı. Ve derste işlenmediği halde hocaların öğrencileri tuğla gibi yığınla kitaplara mahkûm edip sorumlusunuz diyerek öğrencileri umutsuzluğa ve korkuya düşürmemeleri gerekir. Ancak o zaman öğrenciler kopya çekmek zorunda kalmazlar.” E.1

e) Öğretmenler Dersini Ciddiye Almalı, Sınavlarda Titiz Davranmalı ve Gerekli Tedbirleri Almalıdır.

Bu bağlamda; Öğrenciler tekli oturtulmalı/Sorular grup olmalı/Gözetmen sayısı artırılmalı/Tüm sınav evrakı toplanmalı/Telefonlar toplanmalı/Sınav ortamı sıkı bir şekilde denetlenmeli/Kopyadan yakalanan öğrenciye gereken ceza mutlaka verilmelidir.

“Sınavdan önce çok tedbir alınmalı. En ufak bir durumda öğrencinin kâğıdı alınmalı ve disipline verilmeli. Böylece öğrenciler kopya çekmeye cesaret edemezler.”

“Öğrencilerin kopya çekmesini önlemek için öğretmenlerin daha dikkatli olması gerekir. Örneğin otoriter bir hoca sınav yaptığı zaman kimse başını bile kaldırmıyor, hatta hiçbir şey yapmadan kâğıdını veriyor.” E.12

“Çünkü öğrenci kopya çekemeyeceğini anladığı zaman çalışmak zorunda kalır”

f) Kopya Çekmenin Ahlaki Bir Zaaf Olduğu, Kul Hakkını İhlal Etmek Anlamına Geldiği Bilinci Verilmelidir.

“Kopya çekmeyi önlemek için din eğitiminin daha iyi verilmesi gerekir. Çünkü helali haramı kul hakkını bilen bir kişi hiçbir şey bilmeseydi bile kopya çekmez. Hatta sınıfta hoca olmasa, herkes kopya çekse bile o kendini Allah’ın gördüğünü bilir ve kâğıdına ne yaptıysa onu verir.” E.12

g) Zamanlı ve Verimli Ders Çalışma Alışkanlığı Kazandırılmalı

Kopya çekmenin en önemli nedenlerinden biri de, öğrencilerin yeterince çalışmadan sınava girmeleridir. Öğrenciler genellikle sınav zamanı ders çalışmaya başlamakta, zamanında çalışma alışkanlığı olmadığı için de

konular birikmekte, sınavlar da peş peşe olunca yeterli çalışma ve öğrenme imkanı olmadığı için öğrenci kopya çekmeye teşebbüs etmektedir.

“Çoğu öğrenci ders çalışmayı bilmiyor. Onlara önce ders çalışmayı öğretmek, daha sonra dersi öğretmek lazım. Düzenli şekilde ders çalışmayı bilen öğrenci kopya çekmez. Kopya çeken öğrencinin kendine güveni yoktur, endişelidir, çalışmamıştır...” K.1. İLH

3. Tutumlara İlişkin Bulgular

3.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutumları

Tablo: 16. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Puanlarının İstatistiksel Analizi

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	151	89,56	26,19	254	0,371	P>0,05
Erkek	105	86,62	25,28			Önemsiz

100

OMÜİFD

Kız öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutum puanlarının ortalaması ($\bar{X}=89,56$), erkek öğrencilerin tutum puan ortalamaları ise ($\bar{X}=86,62$) olarak bulunmuştur. Tutum puanlarına bakıldığında, gerek kız öğrencilerin gerekse erkek öğrencilerin kararsız oldukları, kafalarının karışık olduğu, lehte veya aleyhte bir yargıya varamadıkları görülmektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin kopyaya ilişkin tutum puanları arasında, t-testi sonucuna göre ($P>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Dolayısıyla, öğrencilerin kopyaya ilişkin tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, *“Erkek öğrencilerin kopyaya ilişkin tutum puanları kız öğrencilerden daha düşüktür.* şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır.

3.2. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutumları

Tablo: 17. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Puanlarının İstatistiksel Analizi

Okul Türü	N	\bar{X}	S	sd	F	p	1	2	3
1. İmam Hatip Lisesi	96	74,53	26,308	2/253	29,265	0,000		*	*
2. İlahiyat Fakültesi	67	101,35	22,782				*		
3. Eğitim Fak DKAB B	93	93,27	20,324			P<0,05	*		
Toplam	256	88,36	25,815			Önemli			

Öğrencilerin okul türlerine göre kopyaya ilişkin tutum puanlarına bakıldığında, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin puan ortalaması ($X=74,53$), İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin puan ortalaması ($X=101,35$), Eğitim Fakültesi DKAB Bölümü öğrencilerin puan ortalaması ise ($X=93,27$) olarak bulunmuştur. İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin kopyaya ilişkin olumsuz, İlahiyat fakültesi öğrencilerinin olumlu bir tutuma sahip olduğu, Eğitim Fakültesi DKAB bölümü öğrencilerinin ise kararsız düzeyde olduğu görülmektedir.

Okul türleri bakımından öğrencilerin kopyaya ilişkin tutumlarının değişip değişmediğine varyans analizi ile bakılmış ve ($p<0,001$) düzeyinde ortalamalar arasında önemli bir fark ortaya çıkmıştır.

Ortalamalar arasındaki farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğuna Scheffe testi ile bakılmıştır. Buna göre, İmam-hatip lisesi öğrencileri ile İlahiyat fakültesi öğrencileri ve İmam-Hatip Lisesi öğrencileri ile Eğitim fakültesi DKAB öğrencileri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tutum puanlarının İlahiyat ve DKAB öğrencilerinden daha düşük olduğu görülmüştür. buna göre, "İHL öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tutum puanları İLH ve

DKAB öğrencilerinin tutum puanlarından daha düşüktür” şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

3.3. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutumları

Tablo: 18. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Puanlarının İstatistiksel Analizi

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S	sd	F	p	1	2	3	4
1. 9. sınıf	41	66,17	23,854	3/252	21,713	0,000		*	*	*
2. 12. sınıf	55	80,76	26,523				*		*	*
3. 1. Sınıf	81	94,88	20,255			P<0,05	*	*		
4. 4. sınıf	79	98,48	23,056			Önemli	*	*		
Toplam	256	88,36	25,815							

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre kopya çekmeye ilişkin tutum puanlarına bakıldığında, İHL 9. sınıf öğrencilerinin tutumlarının “olumsuz” ($\bar{X}=66,17$), İHL 12. sınıf öğrencilerinin “kararsız” ($\bar{X}=80,76$), Fakülte 1. sınıf öğrencilerinin “kararsız” ve Fakülte son sınıf öğrencilerinin “olumlu” düzeyde oldukları görülmektedir.

Sınıf düzeylerine göre öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumlarının değişip değişmediğine varyans analizi ile bakılmış ve ortalamalar arasındaki farkın ($p<0,001$) düzeyinde önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre; 9. sınıf ile 12. sınıf, Fakülte 1. sınıf ve Fakülte son sınıf arasındaki ve 12. sınıf ile Fakülte 1. sınıf ve Fakülte son sınıf arasındaki ortalamalar arası farkın önemli olduğu, bunun yanında Fakülte 1. sınıf ile Fakülte son sınıf arasındaki farkın önemli olmadığı anlaşılmıştır. İHL birinci sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerinden daha düşük (olumsuz) bir tutuma sahip olduğu, buna karşılık Fakülte birinci sınıfla son sınıf puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Buna göre, “Birinci sınıf öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin tu-

tum düzeyi son sınıf öğrencilerinden daha düşüktür” şeklindeki hipotezimiz kısmen doğrulanmıştır.

3.4. Derslerdeki Başarı Düzeyine Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutumları

Tablo: 19. Derslerdeki Başarı Düzeyine Göre Öğrencilerin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Puanlarının İstatistiksel Analizi

Başarı düzeyi	N	\bar{X}	S	sd	F	p	1	2	3
1. Oldukça başarılı	31	97,61	24,65	2/253	4,320	0,014			*
2. Orta düzeyde başarılı	161	89,22	26,49						
3. Kısmen başarılı/ başarısız	64	81,70	23,14			P<0,05	*		
Toplam	256	88,36	25,81			Önemli			

Öğrencilerin derslerdeki başarı algılamaları ile kopya çekmeye ilişkin tutum puanlarına bakıldığında, en yüksek tutum ortalamasının ($\bar{X}=97,61$), kendini “oldukça başarılı” bulan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Başarı algılaması düştükçe kopya çekmeye ilişkin tutum puan ortalamalarının da düştüğü görülmektedir. Varyans analizi sonucu, kendisini “oldukça başarılı” bulan öğrencilerle “kısmen başarılı veya başarısız” bulan öğrencilerin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılaşma önemli bulunmuştur. Buna göre, “Kendilerini derslerde başarılı bulan öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumları, kendini başarısız bulan öğrencilere göre daha olumludur” şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo 15’deki, kopya çekme nedenlerine bakıldığında, en yüksek oranların “geçerli not alabilmek”, “sınıfta kalma korkusu”, yeterli çalışmadan sınava girme” gibi hep derslerdeki başarısızlığa bağlı nedenler olması, yukarıda ifade edilen ders başarısı ile kopya çekmeye ilişkin tutum ilişkisini daha iyi açıklamaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin kopya çekme davranışlarını ortadan kaldırmak ve kopya çekmeye ilişkin tutum

değişikliğini sağlayabilmek için, kopya çekmeyi önlemeye yönelik tedbirlerinin yanında, belki ondan daha da önemli olarak, öğrencilerin başarısızlık nedenleri çok iyi irdelenmesi ve başarı düzeylerini yükseltici tedbirlerin alınması daha etkili olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Örgün din eğitimi kurumlarında okuyan öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumlarını ve kopya çekmeyle ilgili görüşlerini belirlemeye amaçlayan bu çalışmada başlıca sonuçlar şunlardır:

1. Bütün eğitim sistemlerinde önemli bir sorun olan kopya çekme sorunu, Türk eğitim sisteminde de önemli bir yer işgal etmektedir. Kopya çekmenin bir disiplin sorunu olmasının yanında ahlaki bir problem olduğu da düşünülürse, din eğitimi kurumlarında böyle bir sorunun olmaması ya da daha düşük olması beklenebilir. Ancak beklentinin aksine örgün din eğitimi kurumlarında okuyan öğrencilerin %76,2 gibi çok büyük bir çoğunluğunun, değişen sıklıklarla da olsa kopya çektikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin %23,8'i de buldukları eğitim kademesinde hiç kopya çekmediklerini söylemişlerdir.

Kopya çekme sıklığını etkilediği düşünülen değişkenler açısından bakıldığında; a) kopya çekme sıklığı bakımından cinsiyete göre bir farklılaşma bulunmamıştır. b) Okul türüne göre, kopya çekme düzeyinde görülen farklılaşma önemli bulunmuş, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin kopya çekme sıklığının, İlahiyat ve Eğitim Fak. DKAB öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. c) kopya çekme sıklığı bakımından sınıflara göre bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

2. İlk kopya çekme deneyimi ilköğretim I.kademede başlamakta, II. Kademe ve Lisede artarak devam etmektedir. Sınavlarda kopya çekme davranışına başlamada en riskli dönem lisedir. Bu bulgu, diğer araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.

3. Öğrencilerin kopya çekmede en çok kullandıkları kopya çekme yöntemlerinin başında “yanındaki arkadaşına bakma/konuşma” (%67,2) ve “kopya kağıdı hazırlama” (%48) gelmektedir. Daha sonra diğer klasik

yöntemler gelmektedir. Bunların dışında, sms'le mesajlaşma, kulaklık, mp3 kayıt vb Teknolojinin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan kopya çekme yöntemleri olarak kullanılmaktadır.

4. Kopya çeken öğrenciler hakkında, %35'i onların "çaresizlikten kopya çektiklerini, normal karşılanması gerektiğini söylerken, %28'i ise onların "ahlaki olmayan bir davranış sergilediklerini" düşünmektedirler.

5. Öğrencilerin çoğunluğu (%42,6), sınavlarda kopya çekilmesine müsaade eden ya da kopya çekilmesini önemsemeyen öğretmen/öğretim elemanlarının bu davranışlarını olumlu bulmamaktadır. Olumsuz bulanların yaklaşık yarısını (%49,5) ara sıra kopya çektiğini söyleyenlerin oluşturması da manidar bir bulgu olsa gerektir.

6. Öğrencilerin sınavlarda kopyaya gerekçelerinin başında, "geçerli not alabilmek", "sınıfta kalma" korkusu gibi sınav kaygısı gelmektedir. Daha sonra "yeterli çalışmama", "derslerin anlaşılır şekilde işlenmemesi", "aile ve çevre baskısı", "sınavların kopya çekmeye uygun olması" gibi nedenler sıralanmaktadır.

7. Ankete katılan öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutum puan ortalaması ($X=88,09$) olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin tutum puan ortalaması ($X=89,56$), erkek öğrencilerin tutum ortalaması ($X=86,62$)'dir. Gerek kız öğrencilerin gerekse erkek öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin "kararsız" bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.

8. Okul türüne göre tutum puanlarına bakıldığında, İmam hatip Lisesi öğrencilerinin kopya çekmeye ilişkin "olumsuz", İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin "olumlu", Eğitim Fakültesi DKAB bölümü öğrencilerinin ise "kararsız" bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. İHL öğrencileri ile fakülte öğrencilerinin arasındaki farklılaşma önemli bulunmuştur.

9. Sınıflara göre tutum puan ortalamalarına bakıldığında, İHL düzeyinde birinci sınıfların tutum puan ortalamasının son sınıflardan daha düşük olduğu ve aradaki farklılaşmanın önemli olduğu, buna karşılık fakülte düzeyinde ise, birinci sınıf ile son sınıf arasında sayısal olarak kısmi bir fark görülse de, istatistikî olarak bu fark anlamlı bulunmamıştır.

10. Kendini derslerde başarılı bulan öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumları, kendini başarısız bulan öğrencilerden daha olumlu bulunmuştur.

11. Tutumlar doğrudan gözlenemeyen ancak, kişiyi belli yönde davranmaya yönelten bir eğilimdir. Tutum ile davranış arasında doğrusal bir ilişki vardır. Buna uygun olarak, öğrencilerin kopya çekme sıklığı arttıkça, kopya çekmeye ilişkin tutum puanlarının da düştüğü görülmüştür.

Yukarıdaki sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir.

Eğitimin kalitesini düşüren, ölçme ve değerlendirmeyi etkisizleştiren ve öğrencilerin öğrenmelerini engelleyen kopya sorununun mutlaka asgariye indirilmesi zorunludur. Bu bağlamda en önemli hedef, kopya çekme eğiliminin davranışa dönüşmesini engellemek veya davranışa dönüştükten sonra yakalayıp cezalandırmak değil, öğrencide kopya çekme eğiliminin oluşmasını engellemek olmalıdır. Bunun için;

106

OMÜİFD

1. İlköğretimin ilk yıllarından itibaren öğrencilerin kopya çekmeye ilişkin tutumları geliştirilmeli, kopya çekmenin bir disiplin suçu olmasının yanında ahlaki bir sorun olduğu, hak etmediği bir şeyi elde etmek veya bir başkasının hakkına tecavüz etmek anlamına geldiği bilinci yerleştirilmelidir.

2. Öğrencilerin en önemli kopya çekme gerekçelerini geçerli not alma, sınıfta kalma korkusu oluşturmaktadır. Bu da öğrenme eksikliğinin vb yeterli çalışmamanın bir sonucudur. Ancak öğrencinin öğrenmesini engelleyen veya ders çalışma motivasyonunun düşüren etkenlerin başında da, öğretmenlerin ders işleme metotlarının sıkıcı olması, ilgi çekici olmaması, müfredat programının çok yoğun, konuların gereksiz ve faydasız olduğu düşüncesi vb. gelmektedir. Bu nedenle, öğrencilere öncelikle derslerin ve konuların önemine ve gereğine ilişkin bilinçlendirilmeleri, derslerin, öğrencilerin etkin katılımını sağlayacak şekilde, ilgi ve motivasyonu artıracak interaktif yöntemlerle işlenmesi gerekmektedir.

3. Öğrencilerin öğrenmesi tek yönlü ölçme ve değerlendirme ile değil, tüm performansın dikkate alındığı, çoklu zekaya uygun ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.

4. Tüm öğretim elemanları ve idareciler kopya çekme konusunda titiz ve hassas olmalıdırlar. Kopya çekmeye karşı etkin tedbirler alınmalı, kopya çekerken yakalananlara gereken cezai yaptırım neyse uygulanmalı ve bu konuda herkese eşit davranılmalıdır.

Kaynakça

- Alkan, Şeyma, İlköğretim İkinci Kademe ile Ortaöğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Kopya Çekmeye İlişkin Görüşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi S.B.E., 2008.
- Bozdoğan, Aykut E. -Çağrı Öztürk, "Öğretmen Adayları Neden Kopya Çeker?", *İlköğretim Online*, 7(1), 2008, ss.141-149.
- Burhan Gümüş, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Kalite Matbaası, 1977.
- Dirik, M.Zahit, "Türk Eğitim Sisteminde Sınavlarda Kopya Sorunu-2", *Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ve Asya Pasifik Ülkeleri Uluslar arası Eğitim Sempozyumu*, 24-26 Eylül 1997, Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi, 1998, ss.400-414.
- Durmuşçelebi, Mustafa, "Lise Öğrencilerinin ve Öğretmen Adaylarının Kopya Çekme Davranışlarına İlişkin Görüşleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, C.17, Sy.1, ss.77-97.
- Eraslan, Ali, "Matematik Öğretmeni Adayları ve Kopya: Hiç Çekmedim Desem Yalan Olur", *Eğitim ve Bilim*, Cilt:36, Sayı:160, 2011, ss. 52-64.
- Henkel, Iris -Jason J. Haen, "Influences on Students' Decision to Report Cheating: A Laboratory Experiment", *J Acad Ethics*, 10, 2012, ss.123-136).
- Jensen, Lene Atnett ve diğerleri, "It's Wrong, But Everybody Does It: Academic Dishonesty among High School and College Students", *Contemporary Educational Psychology*, 27, 2002, ss.209-228.
- Kaymakcan, Recep, "İlahiyat Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Karşı Yaklaşımları", *Sakarya Üniversitesi İFD*, Sayı:5, Yıl: 2002, ss.121-138.
- Longman Active Study Dictionary of English*, "copy", Ed. Susan Maingay, Glasgow: Longman Group UK Limited, 1991.
- McCabe, D.L. -L.K. Trevino, "Individual and Contextual Influences on Academic Dishonesty: A Multicampus Investigation", *Research in Higher Education*, 38, 1997.
- Megehee, Carol M.-Deborah F. Spake, "The Impact of Perceived Peer Behavior, Probable Detection and Punishment Severity on Student Cheating Behavior", *Marketing Education Review*, Vol.18, Num.2, 2008, ss. 5-19.

- Murdock, Tamera B. -Angela D.Miller-Amy Goetzinger, "Effects of Classroom Context on University Students' Judgements About Cheating: Mediating and Moderating Process", *Social Psychology of Education*, 10, 2007, ss.141-169.
- Oksal, Aynur -Asude Bilgin, "Üniversitede Kopya Sorunu", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: XII, Sayı:1, 1999, ss.85-90.
- Passow, Honor J. ve diğerleri, "Factors Influencing Engineering Students' Decisions to Cheat By Type of Assessment", *Research in Higher Education*, Vol. 47, No.6, 2006, ss.643-684.
- Selçuk, Ziya, "Bir Eğitim ve Rehberlik Sorunu: Okullarda Kopya Çekme", *Eğitim Yönetimi*, Yıl:1, Sayı:3, 1995, ss.397-418.
- Semerci, Çetin, "Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekmeye İlişkin Tutum ve Görüşleri", *F.Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2004, 18 (3), ss139-146.
- Semerci, Çetin, "Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.13, Sayı:1, 2003, ss.227-234.
- Seven, Mehmet Ali -Ali Osman Engin, "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Duydukları İhtiyaç ve Kopya Çekme Sebepleri", *Atatürk Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, C.11, Sayı:1, 2008, ss. 121-136.
- 108 Whitley, Bernard E., "Factors Associated With Cheating Among College Students: OMÜİFD A Review", *Research in Higher Education*, Vol. 39, No.3, 1998, ss. 235-274
- Yıldırım, Kazım, "Eğitimde Kopya Çekme Problemi", *S.Ü. Eğitim Fakültesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Konya: S.Ü. Eğitim Fakültesi, 1998, ss.408-416.

